

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus quartus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

☉ DIALOGVS QVARTVS
DE IVSTO

Hic Adimantus respondens, quid o Socrates, afferes, inquit, si quis te dicat non multū hos uiros beatos efficere, cum tamen ipsi sint quorum reuera est ciuitas, nihil autem ex bonis ciuitatis accipiant, quem admodum alij, qui & agros & magnificas domos supellectilemque huiusmodi domibus conuenientē possident, sacraque dijs priuata faciunt, hospites excipiunt, quæ tu nunc dicebas, aurum & argentum adepti, & quæcunque ad felicitatem conferre putantur: isti uero tanquam auxiliarij quidam mercede conducti in urbe sedent, nihil agētes aliud quam custodiā. Certe, inquam ego, ut qui uictum præterea solum recipiant, neque mercedem ultra uictum, ut alij solent. Quocirca neque si proficisci priuatim alio uelint, licebit ipsis, neque quicquam scortis largiri, aut ad quæuis alia pecunias erogare, eorum more qui beati putantur. Quæ tu & alia multa huiusmodi reprehensione digna prætermittis. Atqui, inquit Adimantus, sint & ista in accusatione comprehensa. Quæritur igitur, inquam, qua ratione defendamus superiora. Nempe istud quæro, inquit. Eandem, inquam, uiam illam ingrediētes, inueniemus, ut arbitror, quæ sint dicēda. Dicemus porro nihil mirum fore, si ita isti felicissimi sint. Non tamen ad hoc respicientes constituimus ciuitatem, ut una aliqua nobis gens sit præcipue felix, sed ut quàm maxime ciuitas uniuersa. Speramus enim in huiusmodi ciuitate iustitiam maxime inuenire, contra uero in ea quæ pessime instituta esset, iniustitiam. Quibus inspectis, facile nos quod iam diu quærimus, iudicaturos existimauimus. Nunc sanè, ut opinamur, beatam fingimus, non ut pauci quidem in ea beati sint, sed ut ciuitas tota. Deinceps autem contrariam contemplabimur: quemadmodum enim si quis nos figuram hominis depingentes uituperet quod pulcherrimis animalis partibus non pulcherrimos etiam colores apponamus: oculi enim pulcherrimum membrum non purpura, sed nigro colore essent depicti: decenter utique respondere uideamur, non oportere adeo nos pulchros oculos pingere, ut ne oculi quidem esse uideantur, ac neque cætera membra: sed considerare debere, si singulis decorem suum attribuentes, totum pulchrum reddamus. Sic neque nunc nos cogas, diceremus, ea custodes felicitate afficere, quæ illos quiduis aliud potius quam custodes efficiat. Possemus enim & agricolas hortari, ut preciosissimo corporis cultu auroque ornati animi tantum gratia colerēt terram: & figulos ut à dextra discumbentes, atque ad focum conuiuium celebrantes, missa rota quātum animo lubeat, figulinam exercerent: & alios omnes hoc modo beatos efficere, quo uniuersa ciuitas felix esset. Sed ne nos ita moneas. Porro si tibi parebimus, neque agricola, agricola erit, neque figulus, figulus neque ullus alius formā habebit eorum ex quibus fit ciuitas. Sed aliorum quidem ratio leuior. Sutores enim facti deteriores deprauatique, & simulantes id esse quod non sunt, ciuitati nihil inferunt graue. Custodes autem legum & ciuitatis si nō sint, sed appareant, uides ne ut omnem ciuitatem simul perdant? Rursusque custodes ipsi bene eam constituendi, beatamque reddendi soli oportunitatem habent. Quamobrem si ueros ciuitatis custodes quærimus, minime eos eligere debemus, qui noceant ciuitati. Qui uero illud dicit, & agricolas non tanquam in ciuitate, sed tanquam in festa quadam celebritate discumbentes felices facit, aliquid certe aliud quam bonum considerat ciuitatis. Videndum igitur utrum ad hoc respicientes custodes constituamus, ut quàm maxime felicitate abundet: an potius totius ciuitatis rationem habeamus, ut tota sit felix: auxiliarios autem istos atque custodes cogere & persuadere deceat illa facere, ex quibus optimus sit sui quisque operis artifex, cæterosque omnes similiter. Atque ita uniuersa aucta ciuitate, recteque instituta, sinendum ut singuli quatenus cuiusque natura capax est, beatitudinis sint participes. Probe, inquit ille, mihi loqui uideris. An & quod huic est proximum, inquam ego, uidebor tibi recte dicere? Quid maxime? Contemplare nunquid ista cæteros quoque artifices ita corrumpant, ut prauī sint. Quænam ista? Diuitiæ uidelicet & paupertas. Qua ratione? Ita, figulus diues factus uidebit ne tibi ulterius curā suæ artis habere? Minime. Pigrior certe negligētiorque reddet. Valde. Quare & deterior figulus. Et istud. Rursus autem si propter inopiā instrumentis

tis & reliquis quibus indiget ars, careat, & opera ipsa deteriora faciet, & filios ac ceteros quoscunq; docebit, deteriores artifices reddet. Quid ni? Ex utrisq; igitur tam opulentia quam paupertate, & praua artificum opera, & praua artifices ipsi fiunt. Sic apparet.

Quæ mala
ex opulentiâ
& paupertate
orientur

Alia ergo quædam inuenimus nostris custodibus obseruanda, ne ipsis inscijs in ciuitatem irrepant. Quænam ista? Opulentiam, inquam, & inopiam. Illa siquidem delicias, desidiam, seditiones, rerum nouarum studium parit. Hæc autem cum rerum inuouatione illiberalitatem, & maleficia gignit. Sic est prorsus. Veruntamen ô Socrates, animaduerte quæso, quo pacto nostra hæc ciuitas cum pecunijs careat, bellum gerere poterit, præsertim si quando aduersus amplam opulentamq; ciuitatem arma capere cogetur. Constat utiq; quod aduersus unam difficile, sed aduersus duas tales, certe facilius. Quomodo istud ais? Quod æquum est utiq; dico. Principio si committenda pugna est, nonne hi bellicis rebus exercitati, aduersus diuites pugnabunt? Fateor equidem istud. Quid uero Adimante? Vnus pugil optime ad hoc instructus, nonne contra duos huius facultatis ignaros, diuites insuper ac pingues uidetur tibi facile pugnaturus? Haud fortè simul.

An fortè neq; etiã si licuerit subterfugiendo eius qui primus inuadit ictus euitare, deinde subita cõuersione eum cedere. Quin si sapius in sole & æstu id egerit, plures huiusmodi homines uir talis subiget. Nempe nihil mirum. An non putas diuites pugilum artis plus usu, & nouitiâ consequutos esse quam bellicæ? Equidem. Facile itaq; athletæ nostri, ut consentaneum est, cum duplis tripliciq; ipsorum certabunt. Id quoq; admit tam. Nam probe loqui uideris. Quid si missa in ciuitatē aliam legatione, uera dixerint: quod nos quidem auro & argento non utimur, neq; nobis fas est, uos ergo bellum nobiscum gerentes, quæ alij possident, habetote: censes uero aliquos his auditis, contra canes duos aptosq; pugnare malle potius, quam unam cum canibus huiusmodi contra pingues oues ac molles? Haudquaquam mihi uidetur. Verum si in ciuitate una cæterorum pecuniæ cumulentur, caue ne minus pecuniosæ periculū inferat. Beatus es, quando quidem putas decens esse aliam quandam appellare ciuitatem, quam talem qualem ipsi constitui mus. Quid prohibet? Ampliorem appellationem exigunt aliq. Nam quæq; illarum, ciuitates multæ sunt, nō ciuitas, ut his, qui quod prouerbio dicitur, ciuitates ludunt. Vna quæq; sanè duæ est saltem, inuicem dissidentes. Vna quidem pauperum, diuitum altera. Rursusq; in utraq; istarum permultæ: quibus, si ut unam intendas, penitus aberrabis: sin ut multis, tribuens ea quæ aliorum sunt alijs, tam pecunias quam potentias, aut & ipsos præterea, socijs auxiliatoribusq; semper multis uteris, hostibus autem paucis. Et quatenus ciuitas ita ut nuper ordinata est, temperata existet, maxima erit. Nō opinione, inquam, sed reuera maximam fore, etiam si mille duntaxat propugnatoribus cõstet. Ita enim magnam, ciuitatem unam haud facile uel inter Græcos, uel inter Barbaros quandoq; reperies: quæ tamen huiusmodi ciuitate multo maiores uideantur multis, inuenies. An aliter sentis?

Non aliter per Iouem. An non hic igitur pulcherrimus erit nostris principibus augendæ ciuitatis terminus, cui cum tanta fuerit, tantam regionem tribuere decet, reliquam autem dimittere? Quisnam terminus? Arbitror equidem, quousq; adacta ciuitas una permaneat, eo usq; augendam esse, nō ultra. Præclare. Hoc præterea præceptum custodibus seruandum mandabimus, ut nec parua ciuitas, nec magna uideatur esse, sed una atq; sufficiens. Atqui leue quid forsan illis præcipiemus. Et istud leuius præterea, cuius in superioribus mentionē fecimus, cum diceremus oportere siue quis custos ignauus nascatur, ad alios mittere: siue ex alijs probus, ad custodes ipsos transferre. In quo plane ostendere uolebamus, quod & aliorum ciuium unumquensq; ad unum id opus duntaxat ad quod natura est aptus, ducere decet, ut quisque unum aliquod suum opus exercens, non multi, sed unus existat, atq; ita ciuitas tota una fiat, non multæ. Est hoc etiam illo minus. Haudquaquam, ô bone uir Adimante, hæc multa ac magna, ut existimaret aliquis, illis præcipimus: sed leuia omnia exiguaq; si unum, ut dici solet, magnum seruēt, immo uero pro magno, sufficiens. Quid istud? Educationem, inquam, & eruditionem. Nam si bene educati, uiri moderati euaserint, facile omnia ista discernent, tum alia quotcunq; nos in præsentia præmittimus, tum mulierum uirorumq; cõiunctiones, & procreationes filiorum, quod uidelicet oporteat amicorū omnia hæc secundum prouerbium quæmaxime esse cõmunia. Rectissime profecto ita fieret. Etenim respublica si

De educatione

Prouerbiū

semel

semel cœperit bene, progreditur tanquam circulus semper proficiens. Quippe educatio eruditioq; bona seruata, ingenia quoq; bona efficit. Rursusq; bona ingenia educationem huiusmodi consecuta, meliora etiam quam prius euadunt, tum ad alia, tum ad filios generandos, quemadmodum in cæteris animalibus. Consentaneum id quidem. Denique, ut summam dicam, hoc diligenter est à ciuitatis tutoribus obseruandum, ne clam illis ignorantibus corrumpatur. Immo istud in primis curent, nequid præter ordinem à nobis datum circa gymnasticam et musicam innouetur, sed illum quam maxime fieri potest quisq; sequatur. Et cum dixerit aliquis poeticum illud, homines uidelicet nouis cantibus admodum delectari, metuere debent isti custodes, ne se penumero poetam quis putet non cantilenas nouas, sed modos canendi nouos dicere, eosq; laudet. Oportet autem neq; laudare quicquam tale, neq; suspicere. Cauendum sanè speciem musicæ nouam inducere, tanquam in toto naufragium. Nusquam enim musicæ modi mutantur, absq; maximarum legum ciuiliū mutatione, ut ait Damon, cui & ipse assentior. Me quoq; scito, ô Socrates, assentiri. Arcem igitur quandam custodiae gratia, hi ipsi custodes circa musicam struere debent. Nempe eiusmodi præuaricatio clam ac facile surrepit. Certe ioci cuiusdam instar, atq; ita ut nihil lædere uideatur. Atqui paulatim nobis familiaris effecta, sensim in mores serpit & studia: ex his deinde ad commercia emergit amplior: demum à commercijs in leges respublicasq; erumpit magna, ô Socrates, cum petulantia atq; lasciua, quousque tandem priuatim ac publice cuncta peruertat. An hoc ita se habet? Ita Institutio puerorum in iocis honestis mihi uidetur. Ergo ut à principio diximus, statim à primis annis pueri honestis in iocis assuefaciendi sunt. Nam si iocis minus decentibus assuescant, nunquam legitimi probiq; uiri euadere poterunt. Quid nî? Quando itaq; bene incipientes pueri iocari ac ludere, legitimum per musicam morem imbibunt, in cõtraria his omnino ac superioribus musica tendit, atq; prosequitur erigere siquid antea in ciuitate iacebat. Vera loqueris.

Quæ igitur exigua uidentur esse ciuitatis instituta, ut dixi, hi reperient, quæ superiores omnia perturbabant. Qualia? Hæc uidelicet. Quemadmodum tacere debent coram senibus iuniores, cedere illis locum atq; assurgere, parentes colere: quis tonsuræ modus seruandus cuiq; quibus uestibus calceis ue utendum, & omnino quis corporis ornatus conueniat, ac cætera generis eiusdem. An non putas? Equidem. Atqui legibus hæc præscribere, ineptum, ut arbitror, uideretur. Nam neq; id usquam fit, neq; constarent hæc uerbis literisq; mandata. Quomodo enim? Apparet itaq; ô Adimante, quale cuiusque fuerit puerilis educationis initium, talia fore etiam quæ sequuntur. An non simile semper simile prouocat? Cur non? Ac tandem dicendum id est in unum aliquod summum & potens, siue bonum, seu malum desinere. Quid prohibet? Hæc equidem ratione nunquam statuere legibus hæc contenderem. Et merito quidem. Dic per deos, nunquid negotia ipsa forensia mutuaq; commercia & pacta in mechanicis artibus, item conuicia & uerbera, citationes in iudicia, constitutiones iudicum, & siqua uel circa forum, uel portus, aut imponenda aut exigenda sunt uectigalia, uel omnino forensia queq; iura, uel urbana, uel naualia, & reliqua id genus, an hæc, inquam, uel horum quicquam legibus constituere aggrediemur? Haudquaquam decet uiris bonis præclarisq; præcipere. Hæc enim plurimū qualia & quomodo statuenda sint, facile ipsi reperient. Nimirum ô amice, si deus illis legum illarum quas supra posuimus, salutem præstiterit. Sin minus, ita uitam ducent, ut multa eiusmodi legibus statuunt, corrigantq; semper & innouent, putantes ita se quod est optimū assequi. Dicis nempe istos perinde uicturos, ac illos qui cum ægrotent, propter intemperantiam insalubrem uictum mutare nolunt. Sic prorsus.

Enimvero ridiculo quodam modo isti in morbis perseuerare uidentur, curationibusq; suis nihil aliud assequuntur, quam quod plures uehementioresq; morbos efficiunt, confiduntq; semper, si quis pharmacis agi consulat, bene se ualituros. Omnino tales sunt ita laborantiū morbi. Quid uero? nonne hoc in illis gratiosum? quod omnium inimicissimum eum putent, qui uera monet, dicitq; non prius pharmaca, uisiones, incisiones, incantationes, ea ue que extrinsecus admouent, aut eiusmodi aliqua profutura, q; desinat quis ebrietati, uoragini, ueneri, otio indulgere? Haud admodum gratiosum istud. Nam indignari aduersus eum qui utilia cõsultat, gratiam habet nullam. Ergo uiros huiusmodi, ut uideris, nequaquam probas. Minime per louem. Neq; etiam si ciuitas tota id agat quod modo

modo dicebamus, laudabis. An non idem quod isti facere tibi ciuitates uidentur, quæcūque male instituta, ciuibus interdicitur ne totum ipsum reipublicæ statum moueant, alioquin capite damnentur quicūq; res innouant? Contra quisquis præsentem gubernationem approbat, confirmatq; uoluntatesq; gubernantiū aucupatus assentitur, iuffragat, & explet, hic demum bonus uir, hic in rebus maximis sapiens, hic honore dignus existimetur? Idem prorsus facere mihi uidentur, neq; ullo pacto huiusmodi respublicas laudo.

Quid autem? nonne eorum fortitudinē, propensioresq; affectum miraris, qui has ciuitates curare contendunt? Admiror equidem, his exceptis qui ab ipsis falluntur, putatq; reuera ciuiles esse, quod uulgo laudentur. Quid ais? An non istis ignoscis? Numquid existimas eum qui metiendi sit ignarus, si quando cæteri multi tales quadricubitum esse eum prædicent, effugere posse quin & ipse de se idem existimet? Non istud quidē. Ne igitur ægre feras. Sunt enim hi quidem omnium modo quodam ridiculo gratiosissimi, qui leges ferunt in his quæ diximus, emendantq; semper, confidentes se finem aliquē reperturos circa ea quæ inique in cōmercijs cōmittuntur, & circa illa quæ ego paulo ante dicebam, ignorātes quod reuera tanquam hydræ capita amputant. Certe nihil aliud faciunt. Equidem speciem hanc institutionū circa leges ac respub. arbitror uerum cōditorem legum, neq; in male disposita, neq; in bene constituta ciuitate curiose tractare: in illa quidem, quoniam inutilia sunt huiusmodi instituta, neq; mouent quicq; in hac autem, quia partim quisq; reperiet, partim suapte natura ex superioribus studijs proficiuntur.

Quid præterea restat nobis lege præcipiendum? Nobis quidem nihil. Apollini autē Delphico maxima, præclarissima, prima instituta. Quænam ista? Templorum constitutiones & sacrificia, cæteri q; deorum & dæmonū atq; heroum cultus, sepulchra præterea & funera defunctorū, & quæcūq; sunt ad eos placandos ministeria subeunda. Talia profecto neque ipsi scimus, & in ordināda ciuitate nulli credemus alteri, si sapiemus, nulloq; alio utemur interprete, nisi patrio deo. Hic nempe deus in rebus huiusmodi cunctis hominibus patrius interpres, in media terra super umbilicum sedens, exponit. Scite loqueris, atq; ita agendum. Cōstituta iam tibi o Aristonis fili, sit ciuitas. Deinceps autem & luce aliunde magna illata, per eam & ipse circumspice, & fratrem aduoca tuum, & Polemarchum, & alios in super, ut experiamur si quo pacto iustitia et iniustitia ubi locorum sint, uidere queamus: quo ue inter se discrepent, atq; utrum horū consequi debeat is qui beate uicturus sit, siue lateat, siue non lateat deos omnes & homines. Nihil, inquit Glauco, agis o Socrates. Tu enim inuestigare pollicitus es, quasi impium futurum sit, si nō pro uiribus fueris iuffragatus iustitiæ. Vera admones, inquam ego, & ita certe agendum. Oportet tamen & uos mihi adesse. Sic agemus, inquit. Spero itaq; hac ratione id inuenire. Nempe arbitror ciuitatem, si recte nobis fuerit constituta, absolute bonā existere.

Necessē est. Cōstat utiq; quod sapiens est, fortis, & tēperata, & iusta. Constat. Quocūq; horū in ciuitate cōperto, reliquum erit quod nondum inuentū. Quid nī, inquit?

Si ex alijs quibusdā quatuor, unū aliquid in subiecto aliquo inquireremus, illudq; primo pateret, satis nobis esset factum: quod si tria reliqua prius comperiremus, ex hoc ipso quæsitum cognosceremus, quia cōstaret nihil esse aliud q̄ quod restaret. Probe loqueris. An non de istis etiam, quandoquidem quatuor sunt duntaxat, eodem modo quærendum? Plane. Atqui ex his omnibus prima in ciuitate sapientia præfulgere uidet, aliquid ue mirandū circa ipsam apparet. Quidnam? Sapiens mihi reuera ciuitas quæ descripsimus, esse uidetur. Nam consulta est. Nonne? Est profecto. Etenim hæc ipsa in consilijs perspicacia, scientia quædam est. Non enim inscitia, sed scientia potius homines bene consulunt. Perspicuum id quidem. Multæ uero ac uariæ in ciuitate scientiæ sunt. Sunt. Nunquid propter ipsam fabrorum scientiam, sapiens & bene consultata ciuitas appellanda? Nullo modo propter istam, sed fabrilis. Non ergo sapiens appellanda est ciuitas, ex eo quod propter fabrilem scientiam de operibus ligno conficiendis, qua ratione peragantur, bene consultet. Non certe. An non fortē propter scientiam, quæ aenea opera fingit, uel aliam talem? Certe propter nullam huiusmodi. Neque etiam propter sciētiam cōsiliūq; fructuum ex terra producendorū colligendorūq; sapiens nominatur, ac bene cōsulta, sed agricolaria. Sic opinor. Quid uero? Est ne aliqua scientia in ciuitate nuper à nobis condita, apud ciues ullos, qua non de re aliqua in ciuitate

ciuitate, priuata deliberat, sed de uniuersa potius ciuitate, qua ratione & ipsa ad seipsam & ad alias ciuitates optime sese gerat. Est nimirum. Quanam haec, & in quibus? Ipsa scilicet custodiendi diligentia, & in his principibus, quos modo custodes perfectos appellamus. Propter hanc ergo scientiam, quo nomine ciuitatem nuncupas? In consultando perspicacem, ac reuera sapientem. Vtrum plures in ciuitate fabros ararios, & ueros hosce custodes esse putas? An contra? Multo certe plures ararios fabros. An non & reliquorum omnium artificum quicumque aliqui esse dicuntur, isti paucissimi erunt? Paucissimi admodum. Ergo ex minima quadam gente suique parte, & ex scientia qua in praesidente & principe parte inest, tota sapiens erit secundum naturam ciuitas instituta: atque id, ut uideatur, natura paucissimum rarissimumue genus, cui conuenit esse huius scientiae partiiceps, quam solam ex omnibus alijs decet sapientiam appellare. Verissima narras. Hoc itaque unum ex quatuor, non uides qua ratione inuenimus? Et ipsum. Et qua sit ciuitatis in parte locatum? Mihi quidem sufficienter uidetur inuentum. At uero neque inuentu difficile est, quid fortitudo sit, qua ue ciuitatis in parte locet, propter quam fortis ciuitas nuncupatur. Quonam pacto? Quisnam ad aliud quicquam respiciens ciuitatem uel timidam, uel fortem nominat, quam ad eam partem qua pro ipsa pugnat ac militat?

Certe nullus ad aliud. Neque enim alij in ipsa uel timidi, uel fortes existentes, auctoritatem habent, qua eam uel timidam, uel fortem reddant. Non certe. Fortis igitur ex parte sui aliqua ciuitas erit, ex eo quod in ea uim quandam habeat, qua ratam in omnibus seruat opinionem, quod ea duntaxat terribilia sint, & talia, quae & qualia legislator in eruditione pronunciauit. An non hanc fortitudinem uocas? Non satis quod dixisti, percepi, dicas iterum. Conseruationem quandam fortitudinem esse dico. Quam conseruationem? Opinioni uidelicet lege per educationem conceptae, qua iudicantur quae terribilia sint, & qualia. In omnibus autem eam conseruationem esse dixi, hoc est, ut rata semper & ubique seruetur, siue quis doloribus afficiatur, seu uoluptatibus, aut cupiditatibus, aut timoribus, nec ullo pacto quis propter haec ab ea dimoueatur. Cui autem simile esse id arbitror, si uis tibi aperiam. Cupio equidem. Nescis quod fullones, quoties uolunt lanas purpureo colore inficere, primo quidem ex tot coloribus album eligunt, deinde non mediocri opera praeparant, ut quammaxime florem suscipiant, atque ita demum colore inspergant purpureo. Quod autem ita est tinctum, indelebile permanet, neque sola aqua dilui, neque etiam additis his purgationibus, quae ad abstergendum pertinent aboleri flos ille coloris potest. Quae autem non ita praeparata sunt, scis qualia euadant, seu alijs coloribus, seu istis tingat aliquis, cum minus antea excoluerit? Certe deformia sunt, coloresque eorum facile diluunt. Tale aliquid facere studuisse nos pro uiribus cogita, quando milites ipsos eligeuimus, eosque & in musica & gymnastica erudiebamus: atque existima nihil nos aliud excogitasse, quam ut nobis quae optime persuasi leges instar coloris cuiusdam imbiberent: adeo ut eorum opinio de rebus terribilibus, deque ceteris omnibus immobilis perseveret ex eo quod optima natura geniti fuerint, & decenti educatione nutriti, neque coloratione eorum delere ualeant purgamina ista ad diluendum uehementissima, uoluptas scilicet omni saponis acrimonia, aluminisque, & calcis ad expurgandum acrior, dolor item, metus atque cupiditas omni alio purgamine ad abstergendum potentiora. Hanc utique uim passim rectae legitimaeque opinionis conseruatricem circa terribilia eorumque contraria, fortitudinem uoco equidem atque assero, nisi tu forte quid aliud dixeris. At ipse nihil aliud. Videris enim opinionem eandem de eisdem absque disciplina conceptam, ferinam uidelicet & seruilem, haudquaquam existimare legitimam, sed aliud quiddam quae fortitudinem nuncupare. Verissima loqueris. Admitto igitur hanc fortitudinem esse. Intellige insuper & ciuilem, atque ita recte accipies. Deinceps autem de hac si uolueris aliam diligentius pertractabimus. In praesentia uero non istud quidem, sed iustitiam quaerebamus. Ad cuius inuestigationem satis de hac, ut arbitror, dictum. Praclare loqueris. Duo restant praeterea in ciuitate considerata, temperantia scilicet, & cuius gratia omnia indagamus, iustitia. Prorsus.

An quoquo modo iustitiam iam ipsam reperire potuimus, ne rursus in inuestiganda temperantia immoremur? Haud uideo equidem qua ratione id fieri possit, quin neque uellem prius nobis iustitiam innotescere, quam temperantiam considerauerimus. Quare si mihi obsequi uis, prius hoc quam illud inuestigato. Volo equidem, ne sim iniurius. Inquire iam.

Cc Ecce

Definitio
fortitudinis

Ecce perquiro, atq; ut hinc intueri licet, consonantiæ & harmoniæ magis quam superiora similis est. Quo pacto? Ornatus quidem est temperantia, & à uoluptatibus cupiditatibusq; quibusdam, ut perhibent, abstinentia. Dum uero temperatū hominem seipso potentiolem, suiq; uictorem nescio quo modo esse dicunt, & quædā similia, tanquā uestigia nonnulla temperantiæ signant. An non? Maxime omnium. Nonne quod seipso potentius nuncupatur, ridiculū quodammodo apparet? Quisquis enim seipso potentior, seipso quoq; imbecillior erit: rursusq; qui imbecillior & potentior. Idem quippe aliquis in his omnibus appellatur? Quid ni? Atqui uidei mihi id uelle sibi hic sermo, quod in hominis anima duo quædam sunt. Vnum quidem melius, alterū uero deterius. Et quando quod natura melius deteriori dominatur, tunc aliquis seipso potentior dicit, atq; hoc sermone laudatur. Quoties autem propter improbam nutritionem uel consuetudinem aliquam, quod est melius, quum minus ipsum sit, deterioris multitudine superatur, hoc ex opprobrio quodam seipso imbecillius dicitur: & qui ita affectus est, intemperans appellatur. Sic apparet. Contemplare hanc nuper à nobis conditam ciuitatem, inueniesq; ipsi alterum horum inesse. Potentiolem quippe ipsam seipsa iure uocatam fateberis. Nam si melius in ea peiori imperat, temperata dicēda est, & seipsa melior. Contemplor equidem, ac uera loqueris. Enim uero plurimas uariasq; cupiditates, uoluptates, dolores, in his omnib. reperire maxime quisq; poterit, mulieribus & ministris, & eorum qui liberi esse dicuntur in ipsis plebeis abiectisq; hominibus. Omnino quidem.

Simplices autem & moderatas, quæ cum mente & opinione recta, ipsa ratiocinatione ducuntur, in paucis sanè reperies, & his quidem natis optime & optime educatis. Vera hæc sunt. An non hæc in ciuitate hæc esse uides, atq; hic cupiditates uulgi uiliumq; personas superatas à cupiditatibus & temperantia paucorum modestorumq; uirorum?

Cerno equidem. Siqua igitur ciuitas potentior cupiditatibus & uoluptatibus, atq; item ipsa seipsa, hæc maxime talis appellanda est. Prorsus. Itaq; nonne iusta hæc omnia & temperata? Maxime. Atqui si in ulla alia ciuitate tam subditis quam imperantibus opinio, quibus deferre potissimum imperium deceat, hæc inest, in hac præcipue in esse oportet? an non ita censes? Magnopere istud quidem. Quibus itaq; potissimum ciuibus inesse temperantiam dices, quotiens sese ita habuerint? in principibus ne? an in subditis. In ambobus quodammodo. Cernis quam apte uaticinati sumus paulo ante, harmoniæ cuidam esse similem temperantiam? Cur nam? Quia non quemadmodum sapientia & fortitudo in partibus quibusdam iacentes, illa quidem sapientem, hæc fortem efficit ciuitatem, ita modestia quoq; sed instar harmoniæ quæ diapason dicit, per totam ciuitatē diffunditur, efficiens ut in idem debiliores homines fortioresq; & medijs, prudentia, potentia, multitudine, pecunijs item aut alio quodam huiusmodi cōsonent.

Temperantia quapropter rectissime possumus temperantiā hanc appellare concordiam, deterioris uel delicti & potioris secundum naturam consensionem, quæ doceat, quem uel in ciuitate, uel in unoquoq; conueniat dominari. Assentior equidem. Cum ita sit, tria iam nobis in ciuitate cōperta sunt, ut ex his apparet. Reliqua uero species, propter quam præterea uirtutis particeps ciuitas esset, quænam erit? Constat hanc esse iustitiam. Constat plane. Nunquid iam nos oportet, ô Glauco, tanquam uenatores hunc cespitem circumdare, circumspicientes nequa ex parte iustitia subterfugiat, & ab oculis euanescent, sese occulat? Patet enim hic esse. Fige itaq; passim intuitum, atq; annitere si quo modo possis prior me eam cernere, ipsamq; mihi ostendito. Utinam possem. Verum fatius me ueris ut tali quodam comite, qui possim demonstrata prospicere. Sequere igitur, mecum Deum ante precatus. Efficiam quod mones, Ducas modo. Inaccessibilis hic locus atq; umbrosus esse uidetur, abdita certe imperscrutabilisq; latebra. Veruntamen pergendum est. Pergendum plane. Hic ego Glauconem inspiciens, Hui hui, inquam, mi Glauco, uidemur uestigia quædam eius quod quærimus, nacti, apparetq; istud haud diu nos effugiturum. Faustus certe nuncius. Quam molles hebetesq; sumus, ô Glauco.

Quid istud? Iam pridem nobis ab ipso principio, uir beate, quod quærimus, antepedes uoluit, neq; ipsum inspeximus, sed æque ridendi fuimus, ut illi qui sæpe quod in manibus habet, perquirunt. Nos quoq; longe petebamus quod prope nos erat, uel forte nos latuit. Quomodo istud ais? Ita. Nempe uidemur mihi dicentes istud pridem & audientes

dientes, haudquaquam animaduertisse id quoquo modo nos dicere. Prolixum sane procerium audire cupienti. Attende siquid dico. Nam quod principio passim statuimus faciendum, cum ciuitatem condidimus, id est, ut arbitror, uel species quaedam ipsius iustitia. Nam diximus saepenumero, si recordaris, unumquodque oportere unum aliquid exercere eorum quae ciuitati conducant, ad quod ipsius natura esset aptissima. Diximus proculdubio. Etenim quod sua agere, neque in alienis curiose occupari, iustitia est, & ex alijs multis audiuius, & saepe ipsi diximus. Diximus plane. Hoc utique uidetur amice cum sit, quodammodo iustitia esse, sua scilicet agere. Scis unde istud conijciam? Nequaquam. sed dicas. Videtur mihi quod reliquum nobis est in ciuitate, praeter illa quae considera-
Iustitia
 uimus, temperantiam, fortitudinem, prudentiam, hoc esse quod omnibus illis uim praebuit, qua & innascerentur, & innata perseverarent, quatenus ipsum adest. Atqui diximus iustitiam fore quod restaret, si tria nobis comperta essent. Necessarium id quidem. Veruntamen si iudicandum sit, quid horum potissimum cum inest, bonam efficit ciuitatem, ambiguum erit utrum consensio imperantium & subiectorum, an legitime opinionis seruatio in militibus, iudicantis secundum legem quae terribilia censenda sint, quae uel non: uel in principibus ipsis prudentia & custodia. An id potius bona ipsam praeter ceteris reddat, cum inest pueris mulieribus, seruis liberis, artificibus, magistratibus & priuatis, quod uel delictum suum quisque unus unum egerit, minime per aliena uagatus. Ambiguum certe. quid nisi? Ergo uis ipsa sua qua quisque in ciuitate agit, de ipsius ciuitatis uirtute ex aequo cum sapientia eius, temperantiaque, & fortitudine certat. Valde. An non igitur iustitiam pones, quod cum istis ex aequo de ciuitatis uirtute concertat? Omnino equidem. Considera praeterea & hac ratione, nunquid tibi sic uideatur. An principibus in ciuitate mandabis ut iuste sententias ferant? Cur non? An iudicabunt alterius cuiusquam auidi magis quam huius ipsius, ut singuli neque usurpent aliena, neque suis priuentur? Non alterius certe sed istius duntaxat. Tanquam id iustum sit? Nempe. Et hac quoque ratione asseritur sui cuique & proprii possessionem actionemque esse iustitiam. Est ita. Vide nunc quid & tibi idem quod mihi uideatur. Si faber opera coriarii aggrediatur, uel coriarius fabri, uel instrumenta inter se commutent uel praemia, aut si idem utraque exercere contendant, omniaque talia inuicem permutentur, nunquid commutationem hanc existimas magna quadam iactura afficere ciuitatem? Haud certe nimium. Quoties autem aliquis artifex uel alius natura quaestuaris, diuitijs elatus, uel multitudine copiaque, uel robore, aut eiusmodi alio quopiam, in militaris hominis ordinem transire conatur, uel miles cum sit indignus, in consularis nititur & custodis ascendere dignitate, & instrumenta uicissim ista praemiaque permutant, aut idem aliquis haec omnia simul peragere tentat, tunc arbitror confusionem peruagationemque eiusmodi uideri tibi ciuitatis totius interitum. Et maxime quidem. Cum ergo tria in ciuitate sint genera, horum confusio, alteriusque in alterum commutatio extrema ciuitatis calamitas est, & maxima corruptela. Penitus. Corruptelam uero summam ciuitatis tuae, non ne iniustitiam esse dices? Quid nisi? Hoc igitur iniustitia est. Rursus autem sic dicimus. Quaestuaris, auxiliarius, consularis generis actio propria uno quoque suum opus peragente in ciuitate, contra ac confusio illa superior, & iustitia erit, & ciuitatem iustam efficiet. Haud aliter quam sic se habere uidetur. Nondum omnino istud debemus asserere. Verum si & in cuiusque hominis animo species eadem considerantibus nobis iustitia esse asseueretur, tum demum consentiemus. Nam quid aliud dixerimus? alioquin tunc aliud quicquam excogitabimus. Nunc autem disceptationi huic finem iam imponamus, secundam quam existimauimus, si plurium habentium iustitiam in maiori prius eam contemplaremur, facile deinde in homine uno nos quale hoc sit inspicituros. Visumque nobis est maius ipsum, ciuitatem existere, atque ita quae optima potuimus eam condidimus, scientes in bona republica inesse iustitiam. Quare quod in illa nobis apparuit, referamus ad unum: & si idem ibi constet, satis nobis erit factum. Siquid autem aliud in uno appareat, rursus ad ciuitatem conuersi, haec examinabimus: ac forte alterna commutatione disceptantes, uelut scintillas, ex his iustitiam excutiemus, eamque iam cum clare micuerit apud nos ipsos stabiliemus. Scite loqueris, atque ita agendum. Nunquid quod idem appellamus tam maius quam minus, dissimile est quatenus idem, an simile? Simile certe. Ergo uir iustus a ciuitate iusta quo ad iustitiae speciem pertinet, nihilo differt,
Cc 2 sed

sed similis erit. Similis. Atqui ciuitas iusta esse tunc uisa est, cum in ipsa tria hominū genera pro natura cuiusq; sic instituta erunt, ut unusquisq; suum opus exerceat. Temperata rursus & fortis & sapiens, propter alios quosdam eorundem generum affectus & habitus. Vera hæc sunt. Vnum quoq; ò amice ita censebimus, habentē eandem has eius in animo species, propter affectus eosdē, eadem nomina merito cū ciuitate sortiri. Necesse est omnino. In leuem ne rursus amice de anima cogitationē incidimus, utrū tres in se species has habeat, nec ne? Minime mihi in leuem disceptationē delapsi uidemur. Fortē enim quod dicitur, uerū est ò Socrates, pulchra difficilia esse. Apparet utiq;. Ac certe scito ò Glauco, nos ut mea fert opinio, nunq; ex discursibus huiuscemodi qualibus in præsentī disputatiōe utimur, exacte id cōprehensuros: lōgior porrò uia est, quæ ad hoc nos ducit. Fortē tamen secundū ea quæ supra dicta & cōsiderata sunt, facilius disceretur.

An non fat istud uideri debet? Mihi sanē in præsentia id sufficiet. Mihi quoq; ualde sufficiens. Ergo ne te pigeat, sed considera. Profecto nobis necesse est cōfiteri, eandem in nobis species atq; mores inesse, quas & in ciuitate. Neq; enim aliunde in ciuitatē hæc deueniunt. Ridiculum quippe esset si quis iracūdam animositatem, existimaret ne quaquam ex priuatis hominibus in ciuitatibus inuectam esse, quorum idem est captus, qui & Thracum, Scytharum, superiorumq; gentium: aut sapientiæ studium, non ex tali priuatorum inflinctu qualis natura nostris hominibus est tributus: aut quæstus auaritiæ non ex ea singulorum hominum cupiditate, qua affecti apprime dicuntur Phœnicij, Aegyptijq; nonnihil. Et maxime quidem. Hoc quidem ita se habet, neq; difficile cognitu. Haud certe difficile. Id autem difficile iam, utrū uno quodam eodem singula hæc

Quæstio de
anima

agamus, an potius tria quædam habeamus in nobis, quorum singulis, singula operamur: uno quidem discimus, irascimur alio, tertio concupiscimus uoluptates eas quæ ad nutritionem generationem que pertinent, cæteraq; huiusmodi: uel tota anima unumquodq; explemus, cum cōciti rem aggredimur. Hæc haud facile pro rei dignitate discernerentur. Mihi quoq; idem uidetur. Sic autem aggrediamur hæc distinguere, nunquid eadem sunt inuicem, uel diuersa? Quonam pacto? Constat plane idem contraria facere seu pati secundū idem & ad idē simul non posse. Quamobrē si quādo reperiemus in ipsis hæc fieri, intelligemus non unum idem hæc esse sed plura. Esto. Animaduerte quod dico. Dic. Stare simul atq; moueri idem secundum idem nunquid potest?

Equidem. Quid uero, nolle, aspernari, negligere, non cupere, nōne in reijciendi

repellen-

repellendiq; speciem, & in omnia illis contraria referemus? Quid nī? Cum hæc ita se habeant, speciem aliquam cupiditatū esse dicemus, & manifestissimas omniū aliarū cupiditates, sitim & famem? Dicemus utiq;. Et hanc quidem potus, illam cibi? Ita est.

Nunquid in quantum sitis est, alicuius præterea cupiditas est alterius quàm cuius nos dicimus, potus scilicet sitis? Huius duntaxat sitis. Nunquid calidæ potionis, uel frigidæ, uel multæ, uel pauca? Vel in pauco qualis cuiusdam poculi? Vel potius si calor sitienti inest, frigidū appetitum inducit: sin autem frigus, calidū? Et si propter præsentiam multitudinis, multa sit sitis, multi auiditatem infert: sin autem pauca, pauci? Ipsum uero sitire nunq; alicuius alterius appetitio est, quàm cuius suapte natura est, ipsius uidelicet potio- nis: rursusq; esurire, comestionis? Ita certe ipsa cupiditas quæq; ipsius cuiusq; est solū, cuius ipsa natura est. Talis autem uel talis cuiusdam propter additamenta quædā dicitur.

Cauendū est autē ne quis nos improuidos turbet, inferēs neminē potum cupere, sed potū bonū, uel cibū, sed bonū cibū. Nempe bona omnes expetunt. Quare si sitis appetitio est, boni est, siue potiois seu cuiusuis alterius est auiditas. Similiterq; de cæteris. Fortē non nihil efficere uidebitur, qui talia dixerit. Veruntamen quocunq; eiusmodi sunt ut alicuius sine, talia quædā talis cuiusdā sunt, ut arbitror. Ipsa autem quæq; ipsius cuiusq; duntaxat. Haud intelligo equidē. Non intelligis maius ipsum eiusmodi esse, ut semper aliquo maius existat? Plane. Nonne minore? Minore. Multo autem maius, multo minore, an non? Sic est. Et quondam maius, quondam minore, & futurū maius, futuro minore? Nihil prohibet. Atq; etiā plura ad pauciora, dupla ad dimidia & omnia talia, itemq; grauiora ad leuiora, & uelociora ad tardiora, & calida item ad frigida omniaq; horum similia eodem modo inuicē referūtur? Certe. Nonne & de his quæ ad scientias spectant, eadem ratio? Scientia quidem ipsa rei ipsius quæ scitur scientia est, uel cuiuscunq; alterius dicenda est esse scientia. At uero sciētia quædam, & scientia talis rei, cuiusdam, & talis esse dicitur. Tale uero aliquid dico. Postquam edificandarū ædium scientia extitit, ab alijs scientijs discreta est, adeo ut ædificatoria appellata sit. Quid nī?

Nonne ex eo quod talis sit, qualis aliarum nulla? Nempe. Ergo quia talis cuiusdā, ideo talis quædam effecta est. Eodemq; modo cæteræ artes omnes atq; scientiæ. Est ita.

Hoc itaq; inferre me uoluisse tunc dicito, si modo nunc intellexisti, quod quæcunq; eiusmodi sunt, ut alicuius sint, ipsa quidem sola ipsorum sunt duntaxat, talium uero quorundam talia quædam. Neq; uero ideo dico, quod qualium sunt, sint talia, quia scilicet & ægrotantiū & bene ualentiū scientia, bene uel male ualēs & ipsa sit: bonorū item atq; malorū, bona rursus ac mala: sed quoniā nō illius ipsius duntaxat cuius absolute sciētia est euasit scientia, imò talis cuiusdā: hoc autem est salubre & insalubre: talis quædā ipsa quoque effecta est. Ex quo factum est: ut non amplius sciētia simpliciter appelletur: sed quali quodam addito: medicinaria scientia. Teneo iam: mihiq; hæc ita sese habere uidentur.

Sitim uero, nonne his annumerabis, quæ id quod sunt, alicuius existunt? Est autem sitis? Annumero equidem, & potiois sitim esse dico. An non qualis cuiusdam poculi qualis quædā sitis? Ideoq; sitis ipsa, neq; multi, neq; pauci, neq; boni, neq; mali, neq; ut uno uerbo complectar qualis cuiusdam, sed potiois ipsius solummodo, sitis ipsa natura est? Sic est omnino. Sitientis igitur anima quatenus sitit, non aliud appetit quàm bibere, idq; affectat, & ad ipsum fertur. Constat. Siquid ergo ipsam quandoq; retrahit sitientem, aliud quiddā erit in ipsa ab ea parte diuersum quæ sitit, & quasi bestia quædam ad bibendum impellit. Neq; enim fieri posse dicimus, ut idem aliquid eodē sui circa idem simul agat contraria. Non certe. Quemadmodum absurdum dictū est eandem sagittarij manū simul arcum intendendo protrahere atq; contrahere. Porrò dicendum est, alteram esse manum quæ protrahit, alteram uero quæ contrahit. Ita profus.

Fatemur ne esse aliquos, qui cum sitiant nonnunquam bibere nolint? Multos, ac sæpe. Quid de ijs aliquis dicet? nonne inesse in horum anima aliquid, quod ad bibendum allicit: aliquid contra quod cohibet? quod quidem & aliud est, & ei quod allicit, dominatur. Mihi quidem uidetur. An non igitur quod prohibet ista, ex ratione inest, quoties operatur? Quæ uero cōcitant atq; trahūt, ex affectibus perturbatiōibusq; sunt?

Apparet. Merito igitur duo hæc inter se diuersa existimabimus, & illud quidem quo ratiocinat̄ animus, rationale ipsius denominabimus. Illud uero quo amat, esurit, & sitit,

& ad alias libidines pronior labitur, irrationale, & auidum repletionū quarundam & uoluptatum. Diuersa profecto, inquit, Meritoq; ita censebimus. Hæ itaq; duæ iam in anima species, inquam ego, distinctæ sint. Illud autē quod ad irascibilem pertinet, quoue irascimur, utrum tertium quiddam est: an alterius horum cognatum? Fortē eius quod uoluptates cupit, est cognatum. Atqui credo hoc equidem ex eo quod audiui quondam quod uidelicet cū Leontius Aglaionis filius ex Piræo sub boreali muro ad ciuitatē ascens dens sentiret extra cadauera prope littus iacentia, simul & uidere cupiebat, & horrebat tamen, absterrebatuq; uultuq; tegebat, secum ipse pugnans, cupiditate deniq; superatus, ad cadauera directis & patefactis oculis aduētauit, dicens: Ecce iam uobis licet ô infelices desiderium uestrum pulchro explere spectaculo. Audiui & ipse. Itaq; sermo testatur, iram sæpe pugnare aduersus concupiscentiam, tanquā hæc inter se diuersa sint.

Id certe significat. Nōne & alibi frequenter animaduertimus quādo distrahunt aliquem præter rationem cupiditates, obiurgantem ipsum sese, & aduersus id sui quod trahitur indignantem? Et quasi duobus dissentientibus adiutricem rationi iram accurrere? Cupiditatibus uero coniunctam, nihil rationis uoluntati contrarium moliri: nec te arbitrator unquam asserere, uel in te ipso, uel in alio tale quiddam deprehendisse. Nunquam per Iouem. Quid porro? Quando quis iniuriam inferre se putat, nōne quo generosior est, eo minus irascitur, dum esurit & alget, & aliud quoduis tale patitur ab eo quem iure hæc agere censet? Et quod iam dixi, ira istius in eum quodammodo non irritatur? Vera loqueris. Quid autem? quando iniuriam se pati quis putat, nōne tunc satagit & sæuit, & auxilium præstat ei quod iustum uidetur, famem, frigus, & cætera talia tolerans? Et ad uictoriam cōtendit, neq; a generoso opere cessat prius quā uel transegerit, uel obierit, uel tanquam canis a pastore, ita deniq; reuocatus ab ea quæ in ipso est ratione mitescat?

Omnino hæc uis ei similis est, cui tu cōparas. Eteim in nostra ciuitate auxilios ipsos tanquam canes posuimus obtemperantes principibus quasi quibusdā pastoribus ciuitatis. Optime quod dicere uolebam intellexisti. Sed unū & hoc insuper animaduertis?

Quid istud? Quod in præsentia contra ac supra de iracundia iudicamus. Tunc sanè irascendi uim ad concupiscendi naturam referebamus. Nunc uero multum interesse dicimus, ac multo magis iram asserimus animæ partibus inter se dissidentibus pro ratione arma capeßere. Ita prorsus. Nunquid & irascēdi uis est à ratione diuersa, uel quædam species rationis, adeo ut nō tres in animo, sed duæ species sint, rationale & cōcupiscens? Aut potius quemadmodum in ciuitate apparuerūt tria quædam genera, quæ ipsam continent, quæstuarium, auxiliarium, cōsulatus, ita & in anima tertia quædam uis est iracundia, quæ natura ipsa rationis tutatur partes, nisi ex improba educatione fuerit deprauata?

Necessè est ut tertia sit. Nempe etiam si alia quā ratio apparuerit, quemadmodum supra uisa est, à concupiscentia differens. At uero facile id quidem patere potest. Nam in puerulis quiuis istud intelligat, qui statim nati iracundia pleni sunt. Rationis autē aliqui nunquam, multi sero cōpotes fieri mihi uidentur. Per Iouem præclare loqueris. Præterea in bestiis ita esse quisq; ut ipse dicis cōperiet. Testatur & istud Homeri illud quod supra induximus. Pectora castigans monitis affatur acerbis. Perpetere ô cor, nam tu longe alias grauiora tulisti. in his porrò Homerus tanquam hæc inter se differant, alterū horum obiurgare alterum facit, ipsam uidelicet rationē de meliori peioriq; consultantem, irrationalem iracundiæ impetū cohibere. Recte admodum loqueris. In his itaq; uix tandem consensimus, satisq; inter nos constitit, eadem in ciuitate, eadem & in cuiusq; anima genera esse ac numero paria. Sic certe. Quin & hoc necessariū est, quemadmodū & quo sapiens erat ciuitas, ita & eodem sapientē esse priuatū? Plane. Item quo fortis est priuatus aliquis & quomodo, eodem & ita fortē esse ciuitatē, & in cæteris omnib. ad uirtutem utraq; similiter se habere. Necessè est. Atqui & iustum ô Glauco, uirū dicemus eadem ratione, qua dicimus ciuitatē. Necessariū id omnino. At nondū illud oblitus sumus, quod ciuitas ex eo iusta uisa est, quia cum tria in ea sint hominum genera, suum quisq; explet officiū. Haud certe mihi oblitus uidemur. Meminisse ergo oportet quod quisq; nostrū, cuius singulæ animæ partes quod suum est agunt, & iustus erit & sua peragens. Meminisse prorsus. Nōne rationali potētia cōuenit imperare, cū sapiēs sit, generatq; totius animæ prouidentia? Irascēdi uero nature obsequi rationi, perq; illā pugnare?

Penitus

Penitus. Nōne ut supra tractauimus, musicae & gymnasticae mixtio atq; temperantia ut cōcordia ista sint, efficit? Vnum quidem horū intendens augensq; & nutriens praeclaris sermonibus & disciplinis; alterū uero remittens, sedans, mansuefaciens per harmoniam atq; rhythmū? Maxime. Cumq; ita nutrita haec fuerint, & quae sua sunt, reuera didicerint, & optime fuerint erudita, ardori cōcupiscentiae praesidebunt: quae pars animae in quocūq; est plurima, neq; unquam pecuniarū possessione repletur: cauebuntq; ne corporalium uoluptatū expletione adauicta grādiōr robustiorq; euadat, nolitq; suo dūtaxat officio fungi, sed subijcere sibi illa contendat, quibus imperare natura non debet, atq; ita uniuersam omnium uitam peruertat. Sic prorsus. Quinetiam ab externis hostibus haec animam omnem corpusq; custodit, dum illud quidem provide cōsulit, hoc autem propugnat, obtemperat principi, fortitudine quae cōsulita sunt, peragit. Vera haec sunt. Fortem profecto hac ex parte uirum quencq; uocamus, quādo in ipso iracundiae uigor ita institutus est, ut in medijs uoluptatibus & doloribus, in sententia sua persistat, non aliter esse de terribili & nō terribili iudicandum, quā ratio ipsa dictauerit. Probe. Sapientem uero breui illa ex parte quae & imperauit in ipsos, & ista dictauit, habēs in seipsa scientiā qua discernit quid potissimū ex usu sit tam singulis quā uniuerso ex his tribus cōtuiti cōstituto. Certe. Temperantem rursus aliquem appellamus horum ipsorū amicitia atq; concordia, quādo & quod praesidet, & quod subest, in sententiam eandem conueniunt, rationem scilicet imperare decere, neq; ab illa desciscendū esse. Temperantia profecto nihil est aliud & priuatim & publice. Iustus deniq; ex eo atq; ita erit quisque, ex quo saepe iam diximus, & quemadmodū exposuimus. Necesse est, inquit, prorsus.

Quid porro? inquam. Est ne aliquid quod hanc nostram usque adeo sententiam interturbet, ut aliud uideatur esse nobis iustitia, quā quod in ciuitate constitit? Mihi quidem non uidetur. Quinimmo, siquid adhuc inter nos in controuersia sit, sic iterum superiora penitus confirmabimus, absurda illa huic obijcientes. Qualia? Veluti si in hoc deliberare nos oportuerit de ciuitate illa, deq; homine eodem cū illa pacto nato atque nutrito, nunquid uir talis quum depositū auri uel argenti acceperit, uideatur quandoq; fraudem excogitarurus. censes aliquem iudicaturum eiusmodi uirum fraudem committere potius quā secus affectos homines? Neminem prorsus. An nō à sacri legis hic, furtis, proditiōib. tam priuatim aduersus sodales, quā publice aduersus rem publicam innocens erit? Innocens. Atqui neq; perfidus uel iureiurādo, uel quibuscunq; commercijs. Nullo pacto. Adulteria quidem, parentum cōtemptus, impietas in deos, cuiuslibet alteri potius quā huic conueniunt. Ita prorsus. Nōne horum omnium causa haec est, quia quicquid in ipso est, suum opus exequitur, siue imperando, siue exequendo? Nulla certe alia. Quid? quaris aliud esse iustitiā quā hanc ipsam uim, quae tales uiros, & tales efficit ciuitates? Ego quidem minime. Tandem nobis absolutum somnium illud est, quod nos cōiecisse diximus: nempe quod mox incipientes cōdere ciuitatem, deo quodam fauente, in aliquod principium imaginemq; iustitiae ingressi uidemur. Omnino quidem. Hoc autem erat, o Glaucō, propter quod cōfert quoddam iustitiae simulacrum. Nempe debere qui natura corarius est, artem hanc exequi, aliud nihil aggressum: qui uero faber, fabricare. Similiterq; in ceteris. Apparet. Reuera quidem talis iustitia est, sed non circa actionem exteriorem, immo circa interiorem suarum partium actionem uere ad ipsummet animum, & ad sua: dum nihil permittit ex suis aliena tentare, neq; finit animae genera opera inuicem cōfundentia per plura uagari: sed reuera propria recte digerit, suiq; est dominus, sese exornat, amicus sibi ipse effectus, in se tria ipsa contemperans tanquam tres terminos harmoniae, Neates, Hypates, & media, hoc est, octauae uocis, & grauis, & quintae, seu quaeuis alia media fuerit. Itaq; haec omnia nectens, ipseq; undiq; unus effectus ex multis temperans atq; cōcinens, ita demum agit siquid agit, uel circa pecunias acquirendas, uel corporis cultum, uel etiam circa ciuilia, aut priuata commercia, in his omnibus actionem illam iustam & praeclarā existimās, quae habitum hūc peragit atq; seruat. Sapientiam uero operationi huic praesidentem scientiam: iniustam autem operationem quae hanc dissoluit, insipientiam: deniq; operationis huius ducē, opinionē. Vera prorsus, o Socrates, loqueris. Si ergo nos inuenisse dixerimus iustum uirum, & ciuitatem iustam, quid ue in utrisq; iustitia sit, haud forte multū,

ut arbitror, mentiri uidebimur. Non per Iouem. Afferendum igitur. Proculdubio. De iniustitia. Esto itaque. Enimuero deinceps de iniustitia considerandum uidetur. Plane. Seditio nem quandam horum trium iniustitiam appellare decet, curiosamque & uariam alieni operis usurpationem, & insolentem partis cuiusdam prauaricationem aduersus totam animam rebellantis, insurgentisque ad imperandum regio animi generi, cui seruire eam natura iubet. Talia quaedam ut arbitror, atque horum turbationem erroremque, iniustitiam esse dicemus, & intemperantiam, ignauiam, insipientiam, & uniuersam denique prauitatem. Hæc prorsus ita se habent. Nonne satis iam perspicue patet, quid est iniusta facere & iniuriari, ac rursus quid agere iusta, quando quidem iustitia & iniustitia patent. Quonam pacto? Quia nihil a salubribus & insalubribus differunt. Nempe ut hæc circa corpus, sic circa animum se habent & illa. Qua ratione? Salubria quidem sanitatem inducunt, insalubria morbum. Plane. Similiter quoque iusta agere, iustitiam gignit in animo; iniusta facere, iniustitiam. Necessè est. Est autem sanitatem inferre, ita quæ in corpore sunt disponere, ut secundum naturam ipsius ordinem inuicem superentur & superent. Morbum autem inducere, usque adeo corporis partes inficere, ut contra naturam legem dominantur inter se subiicianturque. Est ita. Eadem ratione iustitiam præstare cuiquam, nihil est aliud quam animi partes in ordinem suum digerere, ut ad naturam normam pareant atque imperent. Iniustitiam uero ut contra naturam exuperent inuicem ac succumbant. Prorsus.

Virtus sanitas Prauitas morbus. Virtus igitur, ut apparet, sanitas quaedam est, & pulchritudo, & robustus animi uigor. Prauitas contra morbus, turpitudine & imbecillitas. Est ut dicitur. Nonne igitur exercitationes honestæ ad uirtutem acquirendam conducunt, turpes ad prauitatem deducunt? Necessè est. Restat ut uideatur, discutiendum, nunquid profit agere iusta, honesta colere, esse iustum, siue occultum id cuique sit, siue non: An iniuriari & iniustum esse, si modo non det poenas, neque fiat castigatione melior. Mihi quidem o Socrates, ridicula disceptatio ista fore uidetur. Siquidem corporis natura corrupta, uidetur non esse uiuendum, neque etiam in summa epularum & poculorum omnium affluentia, cunctis diuitiis, & totius orbis imperio. Natura uero eius quo uiuimus, polluta atque corrupta, num uiuendum erit, si quis quodcumque lubet, aliud agat quam hoc unum, unde ab improbitate iniquitateque liberetur, iustitiam uero & probitatem adipiscatur, postquam talia hæc utraque qualia narrauimus, apparuerunt. Ridicula profecto. Verum posteaquam eò deuenimus, ut quam certissime fieri potest, quod hæc ita se habent, perspiciamus, minime desistendum. Per Iouem minime omnium. Age igitur, inquam ego, huc accede, ut uideas quot species improbitas habet, ut mihi uideatur. Attende nunc. Nempe hæc digna spectatu. Sequore quidem, dicas modo. Atqui tanquam e specula quadam, postquam huc ratiocinando conscendimus, una mihi species uirtutis occurrit, prauitatis innumeræ. Ex quibus quatuor quidem modi potissimum sese offerunt, quorum meminisse oportet. Quomodo istud ais? Quot sane rerum publicorum modi sunt species suas habentes, totidem esse & animæ ipsius apparent. Quot? Quinque rerum publicorum, quinque rursus & animæ. Dic quales. Unum aliquem reipublice modum esse hunc assero, quem exposuimus. Duabus uero appellationibus declarari potest. Nam si inter principes ciuitatis unus quidam sit omnium præstantissimus, regnum uocabitur. Sin autem plures, gubernatio appellabitur optimatum. Vera narras. Hanc unam ideo speciem esse dico, quia siue plures gubernent, siue unus, nullus qui ita, ut diximus, educatus & eruditus fuerit, quicquam existimatione dignum in reipublicæ legibus permutabit. Neque enim consentaneum esset, inquit.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI IN DIALOGUM quintum de Iusto.

NON sum nescius fore nonnullos qui Apologiam a nobis expectent, qua quintum hunc Dialogum communionem omnium in ciuitate ponentem, defendamus contra calumnias, tum maledicorum, tum etiam ignorantium. Verum legant Platonem ipsum, precor, legant diligenter, ac sine inuidia iudicent, Apologiam (scio quid loquar) nullam desiderabunt. Plato igitur Phœbeus humani generis medicus, quum animaduerneret & singulos homines & familias & ciuitates semper & ubique grauius aegrotare, neque ullis hæctenus ciuilium medicorum medicamentis tot secula iam frustra curantium, uel liberari morbo, uel saltem leuari paulum, atque minimum conualescere, tam prudenter quam pie ad legem illam